

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 1507/11

לפני :
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט נ' סולברג

המערער :
בנק מזרחי טפחות בע"מ

נגד

המשיבים :
1. משה אלבס
2. משה אלבס אחזקות בע"מ
3. א.מ. רכיבים (2005) בע"מ
4. אברהם שיף
5. דורנקסט אלקטרוניקה בע"מ

המבקש להצטרף להליך :
איגוד הבנקים בישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו
מיום 10.1.2011 בת"א 2176/08 שניתן על ידי כבוד
השופטת מ' אגמון-גונן

תאריך הישיבה :
ז' בתמוז התשע"ב (27.6.2012)

בשם המערער :
עו"ד אורי גאון ; עו"ד ליאת עיני-נצר ;
עו"ד עינב נהרי-סנדלר ; עו"ד טל בן ארי

בשם המשיבים 1-3 :
עו"ד גלעד שר ; עו"ד אמיר עדיקא

בשם המבקש להצטרף :
עו"ד אלקס הרטמן ; עו"ד גילת בכר

בשם המפקח על הבנקים :
עו"ד לימור פלד

פסק-דיןהשופטת א' חיות:

האם במסגרת תובענה שמגיש ראובן נגד שמעון ניתן להטיל עיקול זמני על זכותו של שמעון לקבלת אשראי בחשבון הבנק שהוא מנהל, כדי היתרה הבלתי מנוצלת של מסגרת האשראי עליה הוסכם בין שמעון לבנק?

זוהי השאלה המרכזית העולה בערעור דנן שהוגש על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופטת מ' אגמון-גונן) מיום 10.1.2011, בו התקבלה בקשה שהגישו המשיבים 1-3 לאישור עיקול זמני על זכותה של המשיבה 5 לקבל אשראי בחשבונה בבנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן: הבנק), על-פי הסכם מסגרת אשראי שחתמה עם הבנק, וכן על יתרת הזכות במטבע-חוץ שעמדה בחשבונה בבנק.

תמצית העובדות הצריכות לעניין

1. בשנת 2006 הגישו המשיבים 1-3, מר משה אלבס ושתי חברות בשליטתו (להלן יחד: המשיבים), תובענה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו נגד המשיבים 4-5 (להלן יחד: המשיבים הפורמאליים) ונגד נתבעים נוספים, בה טענו כי המשיב 4 הפר הסכם גישור שחייב אותו לשלם להם סכומי כסף שונים וכי הוא פועל על מנת להבריח נכסים למשיבה 5, שהיא חברה בשליטתו (ת"א 1905/06 ולהלן: ההליך העיקרי). בכתב התביעה המתוקן שהוגש בהליך העיקרי תבעו המשיבים מן המשיבים הפורמאליים סך של כ-4.5 מיליון ש"ח, מתוקף הסכם הגישור האמור וכפיצוי על הנזקים שנגרמו להם לטענתם בשל הפרתו. ביום 7.10.2008 הטיל בית המשפט המחוזי (כבוד הרשם א' זמיר) לבקשת המשיבים (בש"א 18568/08) עיקול זמני כדי סך של 3,431,954 ש"ח לטובתם על כל "הנכסים, הכספים והזכויות" של המשיבים הפורמאליים המוחזקים בחשבונותיהם בבנק-המערער וכן בידי עשרים ושישה מחזיקים נוספים (להלן: העיקול הזמני או העיקול). ה"הודעה למחזיק על הטלת עיקול" (להלן: הודעת העיקול) שהתקבלה בבנק-המערער בעקבות העיקול נוסחה כך:

"בהתאם להחלטת בית המשפט מיום 07/10/08 הוטל עיקול זמני על: כל הנכסים, הכספים, ני"ע, קופ"ג, הפקדונות, החסכונות והזכויות מכל מין וסוג השייכים למשיבים [הפורמאליים] או אשר יהיו שייכים למשיבים [הפורמאליים] לרבות כספים המצויים או מוחזקים אצל מי מהמחזיקים לשם הבטחת ביצוע פסה"ד המגיעים לנתבע והנמצאים אצלכם עד סך של 3,431,954 ש"ח [...]."

בתשובה להודעת העיקול הודיע הבנק למשיבים הפורמאליים כי "אין יתרת זכות בחשבון" ובסעיף ההערות של תשובתו ציין כי "אין כספים לעיקול". נוכח תשובה זו הגישו המשיבים לבית המשפט המחוזי בקשה לאישור העיקול שהוטל אצל הבנק- המחזיק (ת"א 2176/08 ולהלן: הבקשה לאישור העיקול) בהתאם לתקנה 378 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי או התקנות), וטענו בה, בין היתר, כי המשיבים הפורמאליים מנהלים את פעילותם העסקית באמצעות חשבונותיהם בבנק-המערער; כי בחשבונות אלה מתקבלים כספים מלקוחות ומספקים; וכי "כפי הנראה אף יש למשיבים [הפורמאליים] מסגרת אשראי המאפשרת את פעילותם השוטפת, הניתנת לעיקול" (סעיף 12 לבקשה לאישור העיקול). המשיבים הוסיפו וטענו כי תשובת הבנק להודעת העיקול חסרה וחלקית ואינה מתייחסת למכלול הנכסים שנזכרו בהודעה ועל כן ביקשו המשיבים את אישורו של העיקול הזמני. בכתב ההגנה שהגיש בתשובה לבקשה לאישור העיקול, טען הבנק-המערער מצידו כי הוא אינו מחזיק בכספים הניתנים לעיקול השייכים למשיבים הפורמאליים, וציין כי נכון ליום קבלת הודעת העיקול (23.10.2008) היה מצב חשבונותיהם המתנהלים אצלו כדלקמן:

"א. בחשבון המשיב הפורמלי [4] לא היתה כל יתרה, והחשבון היה מאופס.

ב. בחשבון המשיבה הפורמלית [5], היתה יתרת מט"ח בסך של \$7,563.20. כמו כן, היתה יתרת חובה בעו"ש בסך של 103,776 - ש"ח.

בשל זכויות קיזוז העומדות לבנק על פי ההסכמים בין הבנק למשיבה הפורמלית [5], כספי המט"ח משמשים לכיסוי יתרת החובה בחשבון. בשל כך, ולנוכח מאזן גבוה יותר של יתרת החובה, לפיכך לא היו יתרות כספים לעיקול" (סעיף 11 לכתב ההגנה).

2. במסגרת הליכים מקדמיים שניהלו הצדדים התברר כי ביום 7.8.2008 חתמה המשיבה 5 על הסכם עם הבנק לפיו הועמדה לרשותה בחשבון חוזר דביטורי שמספרו 134794 (להלן: החשבון) מסגרת אשראי בסכום כולל של 220,000 ש"ח (להלן: הסכם החסגרת). על-פי סעיף 6 להסכם המסגרת רשאי היה הבנק להקטין או להפסיק את מתן האשראי, כולו או מקצתו, בהודעה מוקדמת של עשרה ימים לפחות (סעיף 6(ג)), או באופן מיידני וללא הודעה מוקדמת אם הוא סבור כי "התקיימו נסיבות שיש בהן כדי לסכן את יכולתו לגבות את האשראי" (סעיף 6(ד)). כפי שצוין לעיל, במועד שבו נמסרה הודעת העיקול לבנק היה חשבונה של המשיבה 5 ביתרת חובה של 103,776

ש"ח, כך שלכאורה נותרה לה יתרת אשראי בלתי מנוצלת בסך של 116,224 ש"ח אך הבנק טען כי זכותה של המשיבה 5 למשיכת כספים באשראי אינה ניתנת לעיקול. עוד טען הבנק כי היתרה במטבע-חוץ בסך 7,563.20 דולר (ראו תדפיסי החשבון שצורפו כמוצג 3ב' למוצגי הבנק) שעמדה לזכות המשיבה 5 בחשבונה בבנק אף היא אינה ניתנת לעיקול וזאת בשל זכות הקיזוז הנתונה לו לגבי כספים אלה כנגד יתרת החובה בחשבון השקלי של המשיבה 5. אשר למשיב 4 טען הבנק כי הוא מעולם לא ביצע כל פעילות בחשבונו בבנק וכי מדובר בחשבון המצוי דרך קבע בירת אפס.

פסק דינו של בית המשפט קמא

3. בית המשפט המחוזי קיבל את הבקשה לאישור העיקול והורה על עיקול זמני של יתרת הסכום שעמדה לזכות המשיבה 5 בחשבון המט"ח וכן של יתרת האשראי הבלתי מנוצל בחשבון הדביטורי. בפסק-דינו עמד בית המשפט על העיקרון הכללי לפיו ציפייה בלבד להיווצרותה של זכות בעתיד אכן אינה ניתנת לעיקול, בהפנותו לע"א 323/80 אלתיית בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ, פ"ד לז(2) 673 (1983) (להלן: עניין אלתיית) שם נפסק כי זכותו של הלקוח למשיכת-יתר מחשבונו בבנק היא זכות שטרם נולדה משום שללקוח לא הייתה עילה לדרוש מן הבנק להעמיד לרשותו אשראי, ועל כן אינה בת-עיקול. עם זאת, כך הוסיף בית המשפט וציין, יתכנו מקרים שבהם קיימת הסתברות גבוהה למימושה של זכות בעלת משקל כלכלי בעתיד, ובאותם המקרים, כך ציין בית המשפט, ניתן להורות על עיקול הזכות גם טרם התגבשותה. בענייננו, קבע בית המשפט כי התשובה לשאלה האם זכותה של המשיבה 5 למשוך כספים עד לתקרת מסגרת האשראי בחשבונה היא זכות בת-עיקול, נגזרת ממידת המחויבות של הבנק להעמיד לרשותה את אותם כספים בהתאם להסכם המסגרת שנחתם עימה. בהקשר זה הפנה בית המשפט להוראת המפקח על הבנקים מס' 325 בדבר ניהול בנקאי תקין (להלן: הוראה 325), המחייבת את הבנקים לנהל את מסגרות האשראי של לקוחותיהם באמצעות הסכמים בכתב, בקובעו כי הוראה זו צמצמה את שיקול דעת הבנקים בשאלה האם להעמיד לרשות הלקוח אשראי עד לגובה המסגרת שנקבעה לו. בית המשפט הוסיף וציין כי שלא כמו בעניין אלתיית, במקרה דנן נחתם הסכם מסגרת בין המשיבה 5 לבנק ועל כן אל מול התחייבותו של הבנק למתן האשראי קמה זכות הניתנת לעיקול. עוד קבע בית המשפט כי משנחתם הסכם המסגרת, שיקול דעתו של הבנק אם להעמיד אשראי ללקוח מצומצם רק לאותם מצבים בהם קיים סיכון שהבנק לא יוכל לגבות את כספו ולפיכך, באותם המקרים שבהם לא קיים סיכון כזה ומתקיים "יסוד הוודאות", ניתן להטיל עיקול על זכותו של הלקוח לקבלת האשראי.

בית המשפט קבע עוד כי מקום שבו כחלק מן התנאים למתן האשראי נטל הבנק ביטחונות מהלקוח, הוא מחויב להעמיד לרשותו אשראי עד לגובה אותם הביטחונות, וזאת משום שבמקרה כזה "כספו של הבנק מובטח". בית המשפט הוסיף ודחה את טענת הבנק לפיה היה בעצם הטלת העיקול הזמני כדי ללמד על סיכון המאפשר לו בהתאם לתנאי הסכם המסגרת להפסיק להעמיד אשראי למשיבה 5 בציינו כי ככל שהמשיבה 5 העמידה ביטחונות בהתאם להסכם המסגרת, כספו של הבנק מובטח ועל כן זכותה למשיכת-יתר עד לגובה אותם הביטחונות היא זכות חוזית-עתידי-ודאית הניתנת לעיקול. עוד דחה בית המשפט את טענת הבנק לפיה הזכות למשיכת-יתר היא זכות אישית שאינה ניתנת להעברה או לעיקול, בקובעו כי משנטל הבנק ביטחונות להבטחת פרעון הלוואתו "אין משמעות לזהות הנושה". כן נקבע כי הטלת העיקול בנסיבות שתוארו היא רצויה בהיבט של מדיניות משפטית ראויה, אחרת ישמש הבנק "כחומה חסינה מפני עיקולים" בעוד הביטחונות שנטל מהלקוח – שאינם ניתנים לעיקול – יוותרו בידיו ואילו הלקוח יוכל להוסיף ולמשוך כספים מחשבונו, תוך עקיפת המחסום המשפטי שנועד העיקול ליצור. בית המשפט הוסיף וקבע כי על הבנק מוטל הנטל להוכיח כי אין בידיו ביטחונות מספיקים לכיסוי מלוא מסגרת האשראי שעליה הוסכם בינו ובין הלקוח ולגישתו לא הרים הבנק במקרה דנן את הנטל המוטל עליו בהקשר זה ולא הראה כי המשיבה 5 לא העמידה לזכותו ביטחונות לכיסוי מסגרת האשראי המוסכמת (220,000 ש"ח).

כמו כן דחה בית המשפט את טענת הבנק, לפיה לא ניתן לעקל את יתרת הזכות במטבע-חוץ של המשיבה 5 בשל זכותו לקזז יתרה זו כנגד יתרת החובה השקלית שבחשבון. בית המשפט קבע בהקשר זה כי בתשובתו להודעת העיקול מיום 23.10.2008 לא ציין הבנק את דבר קיומה של היתרה במטבע-חוץ וכי תשובתו הלאקונית באותו מועד, לפיה "אין כספים לעיקול", אינה עומדת בסטנדרטים שניתן לצפות להם ממוסד בנקאי ודי בה כדי לדחות טענה זו על הסף. טענת הקיזוז נדחתה על-ידי בית המשפט המחוזי גם לגופה ונקבע כי זכותו הנטענת של הבנק לקזז את היתרה במטבע-חוץ כנגד יתרת החובה השקלית אינה קמה במקרה דנן, שכן בפועל נמנע הבנק מלבצע את הקיזוז לאחר שקיבל את הודעת העיקול ואף התיר למשיבה 5 להגדיל את יתרת החובה בחשבונה השקלי. אשר לטענת הבנק לפיה מדובר למעשה בחשבון אחד שיתרתו שלילית ציין בית המשפט כי טענה זו הועלתה לראשונה בשלב הסיכומים ועל כן דינה להידחות.

4. בית המשפט המחוזי אישר, אפוא, את הטלת העיקול הזמני על יתרת מסגרת האשראי הבלתי מנוצלת בחשבונה של המשיבה 5 בסך של 116,224 ש"ח וכן על יתרת הזכות במטבע-חוץ בסך של 7,563 דולר. בנוסף, חייב בית המשפט את הבנק לשלם למשיבים הוצאות בסכום של 40,000 ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית.

מכאן הערעור שבפנינו.

להשלמת התמונה יצוין כי כעולה מטענות הצדדים בערעור דנן, ביום 22.2.2011 בסמוך לאחר מתן פסק הדין נושא הערעור הגיעו הצדדים בהליך העיקרי (המשיבים, המשיבים הפורמאליים ויתר הנתבעים בת"א 1905/06) לפשרה ובהודעה שהגישו לבית המשפט המחוזי הם עתרו, בין היתר, ושלא על דעת הבנק-המערער למתן צו "המורה על ביצוע העיקולים הזמניים אצל כל המחזיקים, בהתאם לתקנות 381 ו-382 לתקנות סדר הדין [האזרחי]". למחרת אותו היום נתן בית המשפט המחוזי (כבוד השופטת א' נחליאלי-חיאט) תוקף של פסק-דין להסכם הפשרה שהוצג לו וההליך העיקרי בא אל סיומו. הבנק-המערער ביקש במסגרת הערעור שלפנינו לצרף לתיק המוצגים מטעמו את הסכם הפשרה האמור וכן את החלטתה של כבוד רשמת ההוצאה לפועל בירושלים המורה על סגירת תיק הוצאה לפועל אותו פתחו המשיבים נגד הבנק בהסתמך על הסכם הפשרה למימוש העיקול נושא הערעור. נראה לנו כי הראיות הנוספות שהגשתן התבקשה בשלב הערעור על-ידי הבנק-המערער, אינן נדרשות לצורך ההכרעה בו (ראו רע"א 378/96 וינבלט נ' משה בורנשטיין בע"מ, פ"ד נד(3) 247, 266 (2000)) ועל כן הבקשה נדחית.

תמצית טענות הצדדים

5. הבנק-המערער טוען כי זכותו של לקוח לנצל את מסגרת האשראי העומדת לרשותו לפי הסכם מסגרת היא זכות אישית לקבל הלוואה, המבוססת על יחסי האמון שבינו ובין הבנק ועל כן אינה ניתנת לעיקול. עוד טוען הבנק כי הזכות כפופה להסכמת הבנק ולא ניתן להפרידה מיתר רכיבי עסקת הלוואה ומטרותיה ועל כן, כך טוען הבנק, אין ללקוח ודאות שתאושר לו משיכת-יתר על חשבון מסגרת האשראי ומדובר לכל היותר בצפייה שאיננה בת עיקול. הבנק מוסיף וטוען כי הזכות ללוות היא "זכות שלילית" שפירושה הקטנת מצבת נכסיו של הלקוח-הלווה ובנסיבות אלה כספי הלוואה הם למעשה כספי הבנק. לטענת הבנק, הטלת עיקול על הזכות למשיכת-יתר תוך ניתוקה מיתר החובות שנקבעו בהסכמים עם הלקוח תעמיד את המעקל במצב טוב מזה של הלקוח-החייב ותכפה על הבנק לממש את הביטחונות שבידיו תוך נשיאה

במלוא הסיכון הכרוך בכך. קביעה כזו, כך טוען הבנק, אף תכפה על בנקים להעמיד אשראי בניגוד לרצונם, ותכפה על לקוחות ליטול הלוואות שאין הם חפצים בהן. לגישת הבנק, הנסמך בעניין זה על ההלכה שנפסקה בעניין אלתי, הסכם המסגרת הותר בידי את האפשרות לסרב לכבד משיכות של המשיבה 5 גם בתוך מסגרת האשראי שאושרה לה מקום שבו הן מסכנות את יכולתן לגבות את האשראי או חורגות מן המטרות שעליהן הוסכם. הבנק מוסיף וטוען כי שגה בית המשפט קמא בקובעו כי קיומם של ביטחונות הוא השיקול היחיד שנלקח בחשבון לצורך בחינת כושר הפירעון של הלקוח, ולטענתו גם כאשר האשראי שניתן ללקוח הובטח בביטחונות עדיין עומדת לבנק הזכות לבטל בהתאם לתנאים שנקבעו בהסכמים ובנסיבות המקרה דנן עצם הטלת העיקול הזמני הקנתה לו, לטענתו, אפשרות כזו.

הבנק מוסיף ועומד בטיעונו על הקשיים במישור העיוני והמעשי כאחד שמעוררת קביעתו של בית המשפט קמא לפיה מחויבותו להעמיד אשראי ללקוח נבחנת אך ורק בראי "מבחן הביטחונות". לטענתו נותרו בהקשר זה ללא מענה שאלות הנוגעות למשל לאופן בו יחושב שווי הביטחונות שבידיו, ולגישת הבנק המבחן אותו קבע בית המשפט קמא יוביל לחוסר ודאות והתוצאה המעשית של פסק-הדין תהא צמצום מסגרות אשראי, דרישת ביטחונות נזילים וייקור עלויות האשראי עקב הסיכון המוגבר שיוטל על הבנקים. הבנק מתריע בטיעונו כי פסק-הדין אם יוותר בעינו אף עלול להוביל להקפאה מוחלטת ומיידית של חשבונות הלקוחות עם הטלת העיקול הזמני ולהרס עסקיהם טרם שהוכרעה התביעה נגדם אשר במסגרתה הוטל העיקול הזמני. לבסוף, הבנק טוען כי עמדה לו הזכות לקזז את יתרת הזכות במטבע-חוץ בהתאם להסכמים עם המשיבה 5, כי תשובתו להודעת העיקול נוסחה בהתאם לחובותיו כפי שהותוו בפסיקה וכי גם אם נפל פגם בניסוח תשובתו, אין לייחס לעיקול מטרה עונשית. לפיכך טוען הבנק כי יש לבטל את פסק דינו של בית המשפט קמא ולקבוע כי במקרה דנן לא נתפסו בידו כמחזיק כספים כלשהם מתוקף העיקול הזמני שהוטל.

6. המשיבים טוענים, מצידם, כי הסכם המסגרת הקנה למשיבה 5 "זכות קיימת" ודאית למשיכת-יתר עד לגבול מסגרת האשראי, ולמצער "זכות עתידית" שההסתברות למימושה קרובה לוודאי, ולשיטתם זכות זו - שהבנק היה מחויב לכבד במועד הטלת העיקול - היא זכות הניתנת לעיקול. המשיבים מוסיפים וטוענים כי בהסכם המסגרת התחייב הבנק להעמיד לרשותה של המשיבה 5 אשראי, תמורת ריבית מוסכמת ותוספת סיכון, וכי זכותו לסרב למתן האשראי הוגבלה למקרים מוגדרים שלא נטען כי התקיימו. בהקשר זה טוענים המשיבים כי הבנק מעולם לא מסר למשיבה 5 הודעה מוקדמת בדבר הפסקת האשראי, וכי כעולה מתדפיס התנועות בחשבונה של המשיבה 5

הוא אף איפשר לה - ביום המצאת צו העיקול וכימים שלאחריו - לבצע משיכות ולהגדיל את יתרת החובה בחשבונה. לטענת המשיבים, הוראה 325 ופסק דינו של בית משפט זה בע"א 6916/04 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה (18.2.2010) (להלן: עניין בנק לאומי), המגביל את זכותו של מוסד בנקאי "להתנער" מחובתו להעמדת אשראי ללקוח, מלמדים שניהם על מידת הוודאות הגבוהה של הזכות ההסכמית שעמדה למשיבה 5 למשיכת-יתר בחשבונה. עוד טוענים המשיבים כי הלכת אלתיית אינה חלה בענייננו שכן באותו מקרה לא נחתם עם הלקוח הסכם מסגרת אשראי וצו העיקול נוסח באופן לאקוני ולא הקיף את כלל זכויותיו של הלקוח. אשר לטענת הבנק לפיה הקצאת כספים לטובת עיקול איננה חלק ממטרות האשראי המוסכמות, המשיבים טוענים כי מטרות האשראי כלל לא הוגדרו בהסכם המסגרת ובתשובה לטענה לפיה מדובר בזכות אישית הם טוענים כי ניתן להטיל עיקול על זכות בעלת ערך כלכלי גם אם שלובים בה יסודות אישיים וכי המרכיב האישי של הזכות אינו נפגע שכן זהות החייב ממילא אינה משתנה. בכל הנוגע לשיקולי המדיניות, המשיבים סבורים כי אין כל קושי בכך שהיקפי מסגרות האשראי המאושרות כיום יצומצמו ולשיטתם יתרום הדבר ליציבות המערכת הבנקאית ועוד הם מציינים כי לבנקים ישנם מתחרים בשוק מתן האשראי העיסקי כך שאלו הזקוקים לאשראי לא יפגעו. המשיבים סומכים ידיהם גם על קביעותיו של בית המשפט קמא לעניין עיקול יתרת הזכות במטבע-חוץ ועוד הם טוענים כי סירובו של הבנק להציג מידע הנוגע לביטחונות שבידיו הצדיק את הקביעה כי לא הורם על-ידו הנטל להוכיח את דבר אי-קיומם של ביטחונות מספיקים לכיסוי מלוא יתרת החובה המאושרת.

בקשת איגוד הבנקים בישראל להצטרף להליך

7. איגוד הבנקים בישראל (להלן: האיגוד) מבקש להצטרף להליך הערעור במעמד של "ידיד בית המשפט" (Amicus Curiae), ולטענתו יש לפסק-הדין נושא הערעור השלכות רחב על המגזר הבנקאי בישראל ועל ציבור לקוחותיו, החורגות מעניינם הפרטני של הצדדים. האיגוד מצייין כי הוא משמש ארגון גג לבנקים המסחריים ולבנקים למשכנתאות וכי פעילותו מתמקדת, בין היתר, בייצוג הבנקים מול מוסדות השלטון. לטענת האיגוד יש ביכולתו לתרום לדיון באמצעות הארת זווית הראיה של כלל המערכת הבנקאית, בשונה מעמדתו הספציפית של הבנק-המערער – שנתן את הסכמתו לבקשת ההצטרפות. המשיבים, מצידם, הותירו את שאלת צירופו של האיגוד לשיקול דעתו של בית המשפט, אך טענו כי האיגוד מייצג את האינטרס המצומצם של הבנקים המסחריים בישראל; כי עמדתו זהה במהותה לעמדת הבנק-המערער; וכי צירופו של האיגוד יעצים את פערי הכוחות בין הצדדים.

לאחר ששקלנו את מכלול השיקולים שהותוו בפסיקה לעניין זה (ראו, למשל: מ"ח 7929/96 קוזלי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 529, 553-555 (1999); ע"פ 111/99 שוורץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 241, 251-252 (2000)) ונוכח ההיבטים העקרוניים והכלליים של הסכסוך שלפנינו, אנו מתירים את הצטרפותו של האיגוד במעמד של "ידיד בית המשפט". להלן יפורטו עיקרי עמדתנו אשר הוגשה לקראת הדיון שקיימנו בערעור ואשר, כצפוי, תומכת בערעור הבנק ובנימוקי הערעור שהעלה.

8. האיגוד טוען כי הזכות לקבל הלוואה אינה זכות הניתנת לעיקול, שכן ללקוח אין כל ודאות שיקבל אשראי מהבנק. עוד טוען האיגוד כי הטלת עיקול על הזכות למשיכת-יתר של לקוח מהווה התערבות חריפה במערכת ההסכמית שבינו ובין הבנק, המתעלמת מן החיובים ההדדיים שקבעו הצדדים. כן נטען כי בנסיבות אלה העמדת הזכות לקבלת האשראי לרשות המעקל תעמיד אותו במצב טוב מזה של לקוח הבנק, וכי הזכות למשיכת-יתר היא זכות "שלילית" ו"אישית" ומשום כך אינה בת-עיקול. לטענת האיגוד, תוצאת פסק-הדין פוגעת באופן קשה בזכויותיו של הבנק-המחזיק והופכת אותו למעין "ערב" של הלקוח, הנושא במלוא הסיכונים הכרוכים במימוש הביטחונות שבידיו. האיגוד מוסיף וטוען כי הביטחונות המוחזקים בידי הבנק אינם שיקול בלעדי, ואף לא המרכזי, בבואו לבחון אם ליתן הלוואה ללקוח ובהקשר זה שוקל הבנק בעיקר את זהות הלקוח, את כושר ההחזר שלו, את המטרות שלשמן ניתן האשראי, את מצב עסקיו של הלקוח ואת היסטוריית היחסים בינו ובין הבנק. האיגוד מוסיף וטוען כי פסק דינו של בית המשפט קמא קשה ליישום, לוקה בחוסר בהירות ומצריך היערכות מצד הבנקים בכל הנוגע להערכת שווי הביטחונות. פסק-הדין, כך טוען האיגוד, חושף את הבנקים לסיכונים משמעותיים ותוצאתו עלולה להוביל למחלוקות בכל הנוגע לשוויים של הביטחונות ולייקור עלויות האשראי.

עמדת המפקח על הבנקים

9. בתום הדיון שקיימנו בערעור ביקשנו לקבל את עמדתו של המפקח על הבנקים (להלן: המפקח) בסוגיות העקרוניות העולות בו, וכן התרנו לצדדים להגיב על עמדה זו לכשתוגש.

המפקח על הבנקים סבור אף הוא כי הזכות למשיכת-יתר היא זכות אישית, הכפופה לשיקול דעתו של הבנק ועל כן אינה ניתנת לעיקול. תוצאת פסק-הדין נושא הערעור, כך מדגיש המפקח, מהווה שינוי של מתווה הסיכון מבחינתו של הבנק ושינוי

משמעותי במערך היחסים המשפטיים שבינו ובין הלקוח. כמו הבנק המערער וכמו איגוד הבנקים מציין גם המפקח כי קיומם של ביטחונות הוא רק מרכיב אחד ששוקל הבנק במסגרת מערכת היחסים עם הלקוח, ולדבריו התייחסותו של בית המשפט קמא לתפקיד הבטוחה אינה עולה בקנה אחד עם המציאות העסקית. בהקשר זה מדגיש המפקח כי פסק הדין אינו נותן את הדעת לקשיים שבהערכת שווי הביטחונות ולסיכונים העומדים בפני הבנקים בבואם לממש ביטחונות מסוימים. המפקח מוסיף וטוען כי גם לאחר קבלתה של הוראה 325 נותר לבנקים שיקול דעת האם לבטל מסגרות אשראי או לצמצמן, ועל כן לטענתו שגה בית המשפט קמא בקובעו כי הזכות לקבלת אשראי היא זכות ודאית. לבסוף, המפקח מציין כי ההלכה בעניין אלתיית אכן יוצרת קשיים מסוימים ומאפשרת ללקוח-חייב למשוך כספים מחשבונו בבנק המצוי ביתרת חובה למרות שמתנהל נגדו הליך משפטי, ובכך להרע את מצבם של נושיו. יחד עם זאת, לשיטתו של המפקח הדרך להתגבר על קשיים אלו אינה בהטלת עיקול על הזכות למשיכת-יתר אלא באמצעות הטלת עיקולים על יתר נכסי החייב, לרבות הנכסים המוחזקים בידי הבנק כבטוחות.

10. בתגובתם לעמדת המפקח ציינו הבנק-המערער ואיגוד הבנקים כי עמדה זו עולה בקנה אחד עם הטענות שהעלו בערעור, ואילו המשיבים טוענים בתגובה כי הזכות למשיכת-יתר של המשיבה 5 נקבעה בהסכם מסגרת ספציפי שנערך על-ידי הבנק באופן וולונטארי, ועל כן לשיטתם אין מדובר בזכות כללית ליטול הלוואה, הכפופה בכל עת לשיקול דעתו של הבנק, אלא בזכות ספציפית שבמועד הטלת העיקול כבר התגבשה. עוד טוענים המשיבים כי הסכם המסגרת הוא למעשה "הסכם עם תנאי מפסיק" שלפיו הבנק מחויב להעמיד אשראי כל עוד לא התקיים אחד מן התנאים ההסכמיים המפסיקים - שלא הוכחו במקרה דנן. נוכח האמור סבורים המשיבים כי יש לראות בזכות למשיכת-יתר של המשיבה 5 על-פי הסכם המסגרת זכות "קיימת" ו-"ודאית" הניתנת לעיקול. המשיבים מוסיפים וטוענים כי המרכיב האישי בהסכם המסגרת כלל לא נפגע עקב הטלת העיקול שכן הלקוח (המשיבה 5) נותר החייב במישור היחסים שבינו ובין הבנק. עוד טוענים המשיבים כי גם אם תתקבל עמדתו העקרונית של המפקח יש להורות על דחיית הערעור בנסיבות המקרה דנן, משום שלטענתם ייעוד כספי המשיבה 5 לטובת העיקול הוא תוצאה של חוב עסקי ועל כן הוא אינו חורג ממטרות האשראי שניתן לה.

11. השאלה המרכזית הטעונה הכרעה בערעור שלפנינו היא - האם במסגרת תביעה כספית שהגישו המשיבים נגד המשיבה 5 ואחרים, ניתן להטיל עיקול זמני על זכותה של המשיבה 5 לקבלת אשראי בחשבון דביטורי המתנהל על-ידה בבנק-המערער וזאת כדי היתרה הבלתי מנוצלת של מסגרת האשראי עליה הוסכם בינה ובין הבנק?

12. העיקול הזמני שנתבקש במקרה דנן על-ידי המשיבים הוטל מכוח תקנה 374 לתקנות סדר הדין האזרחי על כל "הנכסים, הכספים והזכויות" של המשיבים הפורמאליים המוחזקים בידי הבנק ובידי מחזיקים נוספים, כדי סך של כ-3.5 מיליון ש"ח. תקנה זו קובעת כי בית המשפט או הרשם רשאי במסגרת תובענה לסכום כסף או לדבר שבעין, להטיל צו עיקול זמני על נכסים של נתבע המצויים ברשותו או ברשות מחזיק, וזאת אם שוכנע על בסיס ראיות מהימנות לכאורה כי קיים חשש סביר שאי מתן הצו יכביד על ביצוע פסק-הדין לכשיינתן. עיקול זמני מכוח תקנה זו מהווה כלי דיוני המופעל בטרם הוכרע הסכסוך בין הצדדים וממילא בטרם נקבעו דבר קיומו של חוב כלפי התובע או שיעורו והוא אינו מקנה לתובע-המעקל זכויות מהותיות בנכס המעוקל. פעולתו מסתכמת בהקמת מעין "מחסום משפטי" המיועד לשמר את מצב הדברים בנוגע לנכס בעת הטלת העיקול ולמנוע מבעל הנכס או מהמחזיק בו לסכל את פירעון החוב הנטען על דרך של מימוש אותו הנכס, ככל שהתובע יזכה בתביעתו (ראו: ע"א 4360/90 בר חן נ' כוכבי, פ"ד מז(2) 311, 320 (1993) (להלן: עניין בר חן); ע"א 1167/01 עיריית ראשון-לציון נ' בנק הפועלים בע"מ, פ"ד ס(3) 553, 564-565 (2005) (להלן: עניין ראשון-לציון); רע"א 10826/05 "אדר-גלוב" בע"מ נ' בנק הדואר, פסקה ג' (25.5.2008) (להלן: עניין אדר-גלוב); אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 963 (מהדורה אחת עשרה, 2013) (להלן: גורן); דודי שוורץ סדר דין אזרחי - חידושים, תהליכים ומגמות 414-415 (תשס"ז)). משזכה התובע בתביעתו וקם לטובתו חוב פסוק מאפשר חוק ההוצאה לפועל הטלת עיקול על נכסי החייב על מנת לאפשר את גבייתו המהירה והיעילה של אותו החוב (ראו: פרק ד' לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967) (להלן: חוק ההוצאה לפועל); משה קשת הזכויות הדיוניות וסדר הדין במשפט האזרחי הלכה ומעשה כרך ב' 835 (מהדורה חמש עשרה, 2007)). כמו כן מאפשרת תקנה 363(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי הטלת עיקול זמני על-ידי בית המשפט בעת מתן פסק הדין או בתכוף לאחריו, על מנת לשמר את המצב הקיים בתקופת הביניים שלאחר מתן פסק הדין ועד נקיטת הליכי הוצאה לפועל על-ידי הזוכה, ככל שהחוב הפסוק לא ישולם.

13. במקרה דנן וכפי שכבר צוין, משהודיע הבנק למשיבים בעקבות ההודעה למחזיק על הטלת עיקול כי אין בידיו כספים לעיקול השייכים למשיבים הפורמאליים, נקטו המשיבים בהליך של בקשה לאישור העיקול, שכמוה כתובענה המוגשת נגד הבנק-המחזיק (ראו: תקנה 378(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי; ע"א 636/83 ש' חסיד בע"מ נ' מועצה אזורית גליל תחתון, פ"ד לט(4) 670, 671 (1985)) ובית המשפט המחוזי קיבל את התובענה ואישר את העיקול הזמני, הן ביחס ליתרת הזכות במטבע-חוץ שעמדה בחשבונה של המשיבה 5 במועד קבלת הודעת העיקול, הן ביחס למלוא היתרה הבלתי מנוצלת של מסגרת האשראי בחשבון הדביטורי השקלי של המשיבה 5, מסגרת שעליה הוסכם בינה ובין הבנק.

לאחר שבחנתי את טענות הצדדים כולם, לרבות טענות איגוד הבנקים אשר צורף לדיון והמפקח על הבנקים שעמדתו נתבקשה ביוזמתנו, המסקנה שאליה הגעת שונה מזו שאליה הגיע בית המשפט המחוזי, וזאת מן הנימוקים שיפורטו להלן.

זכות בת-עיקול

14. המונח "נכסים" אשר עליהם רשאי בית המשפט או הרשם להטיל עיקול זמני מתוקף תקנה 374(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, מוגדר בתקנה 1 לתקנות כך:

"נכסים" - לרבות כל חוב, בין אם הגיע מועד פירעונו
ובין אם לאו, וכל זכות, בין אם הגיע מועד מימושה ובין
אם לאו.

למען שלמות התמונה יצוין כי תקנה 374(ג) מוציאה נכסים מסוימים מכלל הנכסים הניתנים לעיקול בקובעה כי "אין לעקל נכס הפטור מעיקול אותה שעה". הוראה זו חלה על נכסים שלגביהם נקבע בדין החרות או בהלכה הפסוקה כי הם פטורים מעיקול (ראו: רע"א 1821/98 ניקו בדים בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד נד(1) 773, 794 (2000) (להלן: עניין ניקו בדים); פבלו לרנר "הערות על אפיון נכסים הפטורים מעיקול מעבר ל'צרכים מינימליים של החייב'" עלי משפט ט' 479, 484-485 (2011) (להלן: לרנר); עמית מור "בעיות במערכת העיקול" דין ודברים א' 579, 582 (תשס"ה); דוד בר אופיר הוצאה לפועל - הליכים והלכות חלק שני 889-894 (מהדורה שביעית, עדכון מס' 6, 2013) (להלן: בר אופיר); גורן, בעמ' 976-977).

הגדרת המונח "נכסים" בתקנה 1 לתקנות סדר הדין האזרחי היא הגדרה רחבה והוא הדין בהגדרת המונח "נכס" בחוק ההוצאה לפועל - "לרבות זכות קיימת או

עתידה". על כן, ככלל באה בגדר מונחים אלה גם זכות חוזית העומדת לנתבע ביחסיו עם המחזיק על-פי חוזה שנערך ביניהם, והיא ניתנת לעיקול אף אם המועד למימושה טרם הגיע, ובלבד שהתגבשה במועד הטלת העיקול (ראו: יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 582 (מהדורה שביעית, 1995) (להלן: זוסמן); ע"א 6574/99 מדינת ישראל, משרד השיכון נ' מפרק חברת ביתרומעק, פ"ד נח(3) 313, 320 (2004) (להלן: עניין ביתרומעק); עניין בר חן, בעמ' 324; עניין אדר-גלוב, פסקה ג(4)). זאת להבדיל מ"תקווה" או "ציפייה" או "סיכוי" בלבד שאינם ניתנים לעיקול (ראו: בר"ע 232/75 אטבה נ' רצבי, פ"ד ל(1) 477, 478 (1975); רע"א 134/88 לוי נ' כקשור, פ"ד מב(4) 198, 203 (1988); עניין ניקו בדים, בעמ' 793; בר אופיר, בעמ' 902-903; ע"א 3553/00 אלוני נ' זנד טל מכוני תערוכת בע"מ, פ"ד נז(3) 577, 584, 591-594 (2003) (להלן: עניין אלוני); רע"א 6621/08 עיני נ' שיפריס, פסקאות 15-16 (24.8.2008)).

בענייננו סבר בית המשפט המחוזי כי הזכות החוזית לקבלת אשראי שהייתה למשיבה 5 ביחסיה עם הבנק בהתאם להסכם מסגרת האשראי שנערך ביניהם, היא זכות "עתידיה ודאית הניתנת לעיקול". את מסקנתו זו נימק בית המשפט בין היתר בכך שהמשיבה 5 העמידה לבנק ביטחונות לפרעון מלוא מסגרת האשראי המוסכמת והבנק - שעליו מוטל הנטל להוכיח אחרת - לא הפריך זאת. על כן, כך סבר בית המשפט המחוזי, מחויב הבנק להעמיד את האשראי שעליו הוסכם משום ש"כספו מובטח" ובנסיבות אלה, לגישתו, הזכות לקבלת האשראי אינה אישית ו"אין משמעות לזהות הנושה, שכן החוב מובטח בבטוחות".

דעתי שונה.

בעניין אלתיות אליו התייחס בית המשפט קמא נקבע, בין היתר, כי לא ניתן לעקל זכות של לקוח לקבל אשראי מהבנק בנסיבות שבהן הזכות אינה ודאית, במובן זה שהיא כפופה לשיקול דעתו הבלעדי של הבנק ואין היא אלא זכות שטרם נולדה וטרם נתגבשה. יחד עם זאת מהנמקת בית המשפט בעניין אלתיות עולה לכאורה כי אפשר שהמסקנה תהיה שונה ככל שיש בידי הלוקח-החייב עילה (חוזית או אחרת) לחייב את הבנק לשלם לו כספים או להתיר לו למשוך כספים ביתר מחשבונו - בין באופן מיידי ובין בעתיד (ראו: ריקרדו בן-אוליאל דיני בנקאות - חלק כללי 344-346 (1996) (להלן: בן-אוליאל); בר אופיר, בעמ' 879). כך אכן סבר בית המשפט קמא בקובעו כי בהבדל מעניין אלתיות עומדת למשיבה 5 בנסיבות העניין זכות חוזית עתידיה ודאית למשיכת יתר, בגובה הבטוחות שהועמדו כתנאי להסכם מסגרת האשראי ועל כן, פסק כי במקרה דנן ובהבדל מעניין אלתיות מדובר בזכות הניתנת לעיקול.

כאמור איני רואה עין בעין עם בית המשפט קמא בעניין זה וזאת מן הטעמים שאבאר להלן.

15. זכות הנתונה ללקוח לקבל אשראי בסכום נתון מאת תאגיד בנקאי בהתאם להסכם מסגרת אשראי שנקשר ביניהם, היא בעיני זכות קיימת ולא זכות עתידית כמובן זה שעניין לנו בזכות מוגדרת ומגובשת שהלקוח יכול לממשה בכל עת, בהתאם לתנאי ההסכם. לעומתה, זכות עתידית היא בעיקרה זכות הצפויה להתממש רק במועד ידוע בעתיד או בקרות אירוע ידוע בעתיד, כמו למשל - ולא כרשימה ממצה - הזכות לקבלת שכר דירה במועד עתידי הנקוב בחוזה שכירות או הזכות לקבלת שכר עבודה במועד עתידי מתוקף חוזה עבודה וכן הזכות לקבלת החזר הלוואה במועד עתידי נקוב מתוקף חוזה הלוואה (ראו רות פלאטו-שנער ומיכל עופר-צפוני "עיקול מסגרת אשראי בחשבון עובר ושב – הרהורים טרם פסיקה מחודשת של בית המשפט העליון בסוגיה" מאזני משפט ח' 93, 98, 105 (2013) (להלן: פלאטו-שנער ועופר-צפוני)).

הקביעה כי עניין לנו בזכות קיימת ולא בזכות עתידית, אינה מוליכה כמובן היא כשלעצמה למסקנה שונה מזו שאליה הגיע בית המשפט קמא, אך ראיתי לנכון להעמיד דברים על דיוקם בהקשר זה. עוד חשוב להוסיף ולהעיר כי במהלך השנים שחלפו מאז נפסקה ההלכה בעניין אלתית התפתחו ושוכללו הכללים המשפטיים המסדירים את תנאי ההתקשרות החוזית בין התאגיד הבנקאי ללקוח בכל הנוגע לסוגיית מתן אשראי ללקוחות. כך, נכנסה לתוקפה ביום 1.1.2006 הוראת המפקח על הבנקים מס' 325 בדבר ניהול בנקאי תקין, שכותרתה "ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב", הקובעת סט של כללים לפיהם על התאגיד הבנקאי להתנהל אל מול הלקוח בכל הנוגע למתן האשראי ולעיצוב מסגרת האשראי שעליה יוסכם ביניהם. לפי הוראה זו על תאגיד בנקאי הנעתר לבקשתו של לקוח לקבל אשראי בחשבון העובר ושב שלו (ובכלל זה חשבון חוזר דביטורי - כבענייננו), לעשות כן באמצעות מסגרת אשראי שתאושר ללקוח, תוסכם עמו ותיקבע בהתבסס על ניתוח מתועד של צרכי האשראי שלו (ראו סעיף 3(א)(1) להוראה 325). התיבה "מסגרת אשראי" באותה הוראה מוגדרת כ"סכום מרבי שתאגיד בנקאי הסכים מראש לכבד במסגרתו משיכות מחשבון עובר ושב של הלקוח" (ראו כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992). עוד קובעת הוראה 325 כי מסגרת האשראי שתועמד לרשות הלקוח תוסדר באמצעות הסכם בכתב שיפרט, בין היתר, את "מחויבות הצדדים להקפיד על ביצוע חיובים לחשבון העובר ושב בתוך המסגרת המאושרת בלבד ובלא חריגה ממנה, ואת

המשמעויות של מחויבות זו" (סעיף 3(ב)). מדברי ההסבר להוראה 325 עולה כי מטרתה הייתה למזער את אי-הוודאות שנגרמה ללקוחות ולתאגידים הבנקאיים כתוצאה מהפרקטיקה שנהגה ואפשרה חריגות אשראי בחשבונות העובר ושכ. כך, על-פי האמור בסעיפים 4 ו-5 לדברי ההסבר:

"מנקודת מבטו של הלקוח קיימת אי וודאות באשר למסגרת האשראי המועמדת לרשותו בפועל, לחיובים הספציפיים שיכובדו לחשבוננו, לתנאים ולשיקולים העשויים להנחות את התאגיד הבנקאי בהחלטותיו אלו על פני זמן ולעלות האפקטיבית של כלל האשראי בו יעשה שימוש על פני זמן [...] העקרונות הכלולים בהוראה זו נועדו למזער את אי הוודאויות המתוארות לעיל" (ההדגשה הוספה).

נוכח הוראות אלה ונוכח פסק דינו של בית משפט זה בעניין בנק לאומי אשר הוסיף אף הוא נדבכים לעיצוב החובות החלות על תאגיד בנקאי בהתקשרו עם לקוח בהסכם מסגרת אשראי, יש לקוות כי עברו מן העולם הסכמים בנוסח אשר נדון בעניין אלתית בין הבנק ללקוחו, בהם הוקנתה אומנם ללקוח הזכות לפנות לבנק מפעם לפעם ולבקש אשראי אך הבנק רשאי היה על-פי ההסכם שלא ליתן או לחדש את האשראי ולהפסיקו "בכל עת בלא לתת הסבר ללקוחות" (עניין אלתית, בעמ' 676). משכך עברה מן העולם גם ההתייחסות אל זכותו של הלקוח לקבל אשראי כאל זכות שטרם נולדה המותנית לחלוטין בשיקול דעתו של הבנק והמוגדרת כציפייה או כסיכוי בלתי ודאי ולא יותר לקבלת הכסף. תחת זאת ועל-פי הכללים שתוארו, קמה ללקוח (ובענייננו למשיבה 5) זכות חוזית לקבלת אשראי כדי הסכום שנקבע בהסכם (ובענייננו 220,000 ש"ח) וזאת מתוקף הסכם מסגרת האשראי שנקשר בינו ובין התאגיד הבנקאי (ובענייננו הבנק-המערער) ובכפוף לתנאיו (ראו: גלעד נרקיס פרקים בדיני בנקאות כרך א' -630 629 (2011); רע"א 9374/04 אי.אנד.ג"י. מערכות מתקדמות למורה נהיגה בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ סניף רחובות, פסקה 6(ג) (11.11.2004) (להלן: עניין אי.אנד.ג"י)).

16. בידי המשיבה 5 יש אם כן זכות חוזית קיימת לקבל מן הבנק-המערער אשראי בסכום של 220,000 ש"ח, מתוכו ניצלה המשיבה 5 ביום הטלת העיקול הזמני סך של 103,776 ש"ח בלבד. משיש בידי המשיבה 5 זכות חוזית לקבלת סכום האשראי המוסכם, קמה למולה חובתו של הבנק להעמיד לטובת המשיבה 5 את אותו אשראי, בכפוף לתנאי הסכם המסגרת והתנאים הכלליים לפעילות באשראי ובהעדר טעמים שיצדיקו את צמצום היקף האשראי או את הפסקתו על-פי הסכמים אלה (ראו לעניין זה: סעיף 6 להסכם המסגרת, מוצג 6א' למוצגי הבנק; סעיפים 4, 24 ו-41 להסכם תנאים כלליים לפעילות באשראי (לקוח עסקי), מוצג 6ג' למוצגי הבנק).

האם זכות חוזית זו ניתנת לעיקול כטענת המשיבים או שמא עניין לנו בזכות אשר כטענת הבנק-המערער וכעמדת איגוד הבנקים והמפקח על הבנקים, אינה ניתנת לעיקול? לגישתי, ובניגוד לעמדתו של בית המשפט קמא, עניין לנו בזכות חוזית אשר נוכח מאפייניה המובהקים עליהם אעמוד להלן, אינה בת-עיקול. אכן, על דרך הכלל וכפי שכבר צוין, זכות חוזית הנתונה לנתבע במישור היחסים שבינו ובין המחזיק ניתנת לעיקול זמני, אף אם מדובר בזכות עתידית כהגדרתה לעיל והוא הדין בעיקול המוטל בהליכי הוצאה לפועל על זכות חוזית הנתונה לחייב. אך קביעה זו איננה מוחלטת ואינה חלה על כל זכות חוזית באשר היא. ובמילים אחרות, תיתכנה זכויות חוזיות שאינן בנות עיקול בשל מאפיינים שונים המייחדים אותן. כזו היא בעיני הזכות החוזית לקבלת סכומי אשראי מתוקף מערכת הסכמית שנקשרה בין תאגיד בנקאי ובין לקוחו (ובענייננו הבנק-המערער והמשיבה 5). להלן אבחן את מאפייניה הייחודיים של זכות זו ואת הקשיים המהותיים העולים נוכח האפשרות לעקלה הן מנקודת ראותו של הלקוח, הן מנקודת ראותו של הבנק, הן משיקולים של מדיניות משפטית ראויה.

מאפייני הזכות לקבלת אשראי

17. מקובל לתאר את היחסים שבין הלקוח לבנק כיחסי לווה ומלווה במובן זה שיתרת זכות העומדת בחשבוננו של הלקוח היא בגדר הלוואה שהלווה לבנק ואילו יתרת חובה כמוה כהלוואה שמעמיד הבנק לרשותו. הזכות לקבלת אשראי בהתאם להסכם מסגרת שנערך בין בנק ללקוחו מתאפיינת, אפוא, בראש ובראשונה כזכות הנתונה ללקוח ללוות כספים מהבנק כדי סכום מסגרת האשראי שעליה הוסכם (ראו: ד"נ 32/84 עיזבון המנוח וויליאמס נ' Israel British Bank (London)(in liquidation), פ"ד מד(2) 265, 272-273 (1990); עניין אלתי, בעמ' 679; ע"א 748/88 בנק צפון אמריקה בע"מ (בפירוק) נ' רכטשפר, פ"ד מה(4) 696, 700-701 (1991); והשוו: גלעד נרקיס ומירב מור חובות החלות על הבנקים כרך א' 16-17 (2002); ריקרדו בן-אוליאל "תנאי מקפח בחוזה בנקאי – הערכה שיפוטית" דין ודברים ב' 777, 782-783 (תשס"ו)). מאפיין זה של הסכם המסגרת למתן אשראי מוליך אל המסקנה כי משניצל הלקוח את זכותו לקבל אשראי ולמשוך כספים ביתר מחשבוננו, הכספים העומדים לרשותו הם למעשה חוב שהוא חב לבנק, הכפוף לתנאים שנקבעו בהסכם המסגרת ובראשם החובה להחזיר את כספי הלוואה בריבית שנקבעה (ראו: Oceanfocus Shipping Ltd. v. Naviera Humbolt, S.A., 962 F. Supp. 1481, 1485 (S.D. Fla. 1996) (להלן: עניין Oceanfocus); Sears, Roebuck & Co. v. Romano, 482 A.2d 50, 53 (N.J. Super. Law Div. 1984) (להלן: עניין Sears)). אין מדובר, אפוא, בזכות המגדילה את מצבת נכסיו של הלקוח.

זאת ועוד - התוצאה העלולה להיווצר אם כספי העיקול, שהם במהותם כספי חוב המגיעים לבנק, יועברו בסופו של יום אל המעקל אך החובה להשיבם לבנק בהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם המסגרת תיוותר על כתפיו של הלקוח, היא תוצאה הנוגדת את עקרונות דיני העיקול משום שהיא מעמידה את המעקל במצב טוב מזה של הלקוח- החייב (להלכה לפיה המעקל אינו יכול להשיג זכויות טובות מאלו שעומדות לחייב ראו: עניין אלתי, בעמ' 680; ד"נ 30/67 שטרן נ' שטרן, פ"ד כב(2) 36, 41 ו-49 (1968); ע"א 1226/90 בנק לאומי לישראל נ' הסתדרות הרבנים דאמריקה, פ"ד מט(1) 177, 192 (1995) (להלן: עניין הסתדרות הרבנים דאמריקה); ע"א 189/95 בנק אוצר החייל בע"מ נ' אהרונוב, פ"ד נג(4) 199, 233-234 (1999)).

קושי נוסף בהטלת עיקול על הזכות לקבלת אשראי נובע מן הסממנים האישיים המאפיינים זכות זו, השוללים את עבירותה (ראו: פלאטו-שנער ועופר-צפוני, בעמ' 108-105; פבלו לרנר נכסים פטורים מעיקול 536-541 (2013) (להלן: לרנר, נכסים פטורים מעיקול); עניין אלוני, בעמ' 585-587). ההחלטה האם ומתי ליטול אשראי מהבנק ובאיזה סכום, נתונה לבחירתו ולהחלטתו של הלקוח והיא תלויה מעצם טיבה בצורכי האשראי שלו מעת לעת. לכן הטלת עיקול על יתרת האשראי הבלתי מנוצלת, שוללת מן הלקוח את זכות ההחלטה והבחירה בעניין זה וכופה עליו במועד הטלת העיקול ושלא מרצונו נטילת אשראי בגובה היתרה הבלתי מנוצלת. גישה המאפשרת הטלת עיקול בנתונים אלה יש בה לטעמי פגיעה בלתי ראויה בחופש ההתקשרות בהסכמי אשראי, הגורמת לכך שהסכם המסגרת משנה את מהותו ואת תוכנו לחלוטין הן מנקודת ראותו של הלקוח וכפי שיובהר להלן, גם מנקודת ראותו של הבנק. המלומד פ' לרנר מציג את הקושי הקיים בפלישה כזו אל המתחם החוזי שבין הבנק ללקוח באמצעות דוגמא מאירת עיניים, באומרו: "המצב דומה להסכם אופציה לרכישת דירה: בידי האדם מצויה האופציה לרכוש בית. הנושה שלו אינו יכול לממש את האופציה במקום החייב כדי להטיל עיקול לאחר מכן" (לרנר, נכסים פטורים מעיקול, בעמ' 539). בכך שונה הטלת עיקול כזה מהטלת עיקול על זכות חוזית לקבלת כספים המגיעים לנתבע מאת המחזיק בהם למשל כתמורה עבור עבודות שביצע הנתבע או כתמורה המגיעה לנתבע עבור מכירת מקרקעין שבבעלותו (ראו עניין ביתרומען; עניין בר חן). עיקול על הזכות לקבלת אשראי אף שונה מהטלת עיקול על כספי אשראי דוקומנטרי המצויים אצל מחזיק (ראו עניין ניקו בדים) או על כספים העשויים להתקבל אצל נתבע כתוצאה מניוד זכויותיו לאחר (ראו עניין אלוני). זאת משום שבמקרים אלה האחרונים, העיקול אך "מכבד את עיסקת ה[ניסוד] ומבקש הוא לקטוף את פירותיה" (עניין ניקו בדים, בעמ' 799) ואילו עיקול הזכות לקבלת אשראי כמוהו כבריאת עסקה חדשה תוך הפיכת זכותו של הלקוח לחובה הנכפית עליו (ראו והשוו: עניין אלוני, בעמ' 589).

18. קושי לא מבוטל כרוך בהטלת עיקול על זכותו של לקוח לקבלת אשראי בנקאי גם מנקודת ראותו של הבנק-המחזיק כנותן האשראי. בית המשפט קמא סבר כי משיש בידי הבנק בטוחות מתאימות לכיסוי מלוא סכום האשראי על-פי הסכם המסגרת, הזכות לקבלת האשראי אינה אישית ו"אין משמעות לזהות הנושה, שכן החוב מובטח בבטוחות". גישה זו מוקשית בעיני וכך סבור גם המפקח על הבנקים אשר הדגיש בעמדתו בפנינו כי הבטוחות שנוטל הבנק כנגד האשראי אותו הוא נכון להעמיד ללקוח על-פי הסכם המסגרת, אין לראות בהן חזות הכל וכי מערך היחסים החוזיים שבין הבנק ללקוח והשיקולים שאותם שוקל הבנק בעת כריתת הסכם מסגרת האשראי אינם מתמצים בכך. אכן, ביסוד ההחלטה להקצות ללקוח אשראי ולהתקשר עימו בהסכם מסגרת אשראי, עומדים שיקולים עסקיים הנסמכים על מאפייניו האישיים של הלקוח, מצבו הכלכלי, מטרות עסקת האשראי כפי שהוגדרו בהסכם וסיכויי ההשבה של כספי האשראי (ראו: פלאטו-שנער ועופר צפוני, בעמ' 106; עניין אלחית, בעמ' 684; רע"א 4827/12 חיות נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ, פסקה 14 (30.8.2012); יצחק עמית "חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981" הפרקליט מד(ג) 469, 449 (1999) (להלן: עמית); ת"א (חי') 645/05 אחים טופז יהלומים נ' בנק הפועלים בע"מ, פסקה 28 (26.3.2007)). במובן זה מדובר במידה רבה ב"חליפת אשראי" הנתפרת למידותיו של הלקוח הספציפי וצרכיו, הן באשר לעצם הנכונות להעמידו, הן באשר להיקף האשראי, הן באשר לשיעור הריבית המוסכמת. הבטוחות שמעמיד הלקוח הן, אפוא, רק נתון אחד מתוך מכלול שלם של שיקולים אותם שוקל הבנק בעת כריתת הסכם המסגרת עם הלקוח ובקביעת תנאיו. כך, למשל, כאשר שוקל הבנק מתן אשראי למימון פרויקט בניה, מהווה הכדאיות הכלכלית והישימות של הפרויקט עצמו, כמו גם האופן שבו ינוהל, שיקול מכריע בהחלטה אם ליתן אשראי אם לאו (ראו יחיאל בהט "מימון בנייה ב'פרויקט סגור' – בטוחות ואחריות הבנק" הפרקליט מה(א) 56, 58-59 (2000)).

ניתוק הקשר בין כספי האשראי המועמדים לרשות הלקוח ובין המטרה שלשמה הוקצו מלכתחילה חותר על כן תחת עקרון חופש ההתקשרות שהוא עקרון יסודי בדיני חוזים, משום שהבנק מוצא את עצמו בדיעבד מחויב בכפייה ליתן אשראי בניגוד גמור לנתונים אשר בגינם נכון היה לתיתו מלכתחילה על-פי תנאי הסכם המסגרת שעוצבו בינו ובין הלקוח. ניתוק זה חותר גם תחת עקרונות בסיסיים של מימון אשר שימשו את הבנק בתמחור האשראי ובהחלטה בדבר עצם העמדתו, והוא חושף את הבנק לסיכון שאותו לא התכוון ליטול על עצמו בעת כריתת הסכם המסגרת באשר ליכולתו להיפרע את החוב כדי מלוא סכום האשראי (על הריבית כ"מחיר האשראי" המושפע, בין היתר, מסיכוי העסקה ראו, למשל: ישי בר "מחיר האשראי לצורכי מס: יש להכיר בריבית

האפקטיבית" משפטים לא(3) 693, 694 (2001)). אכן, העמדת אשראי לצורך הקמת עסק או לצורך פרעון תשלומים שוטפים לספקיו של הלקוח במסגרת עסקיו באופן שיאפשר לו לקיים את פעילותו של העסק ויסייע לו להפיק רווחים, אינה דומה כלל להעמדת אשראי בנקאי המיועד לפרעון חובותיו לנושיו הן מבחינת עצם נכונותו הראשונית של הבנק להעניק ללקוח אשראי למטרה זו והן מבחינת תמחור האשראי והיקפו. אין, אפוא, מקום "ללכוד" את הבנק שהתקשר עם הלקוח בהסכם למסגרת אשראי על בסיס מסד נתונים אחד ולמטרה עסקית מוצהרת, ולחייבו עם הטלת העיקול להעמיד את האשראי באותם התנאים לצורך פרעון חובותיו של הלקוח לידי המעקל. זוהי מטרה שונה בתכלית וכלל לא ברור אם הבנק היה נכון לעשות כן לכתחילה ובאותם התנאים, אילו נדרש לכך ערב ההתקשרות בהסכם המסגרת.

יתר על כן, נוכח מאפייניה האישיים של עסקת האשראי, המבוססת במידה רבה על יחסים של "אמון הדדי הדוק" (ראו: בן-אוליאל, בעמ' 65 ו-99) נקבע לעיתים בהסכמי ההתקשרות בעסקאות אשראי – וכך גם במקרה דנן – כי הלקוח אינו יכול להמחות זכות או חובה שלו כלפי הבנק ללא הסכמת הבנק (ראו: סעיף 28.2 להסכם תנאים כלליים לפעילות באשראי (לקוח עסקי), מוצג ג' למוצגי הבנק וכן סעיף 27.1 להסכם תנאים כלליים לניהול חשבון, מוצג ב' למוצגי הבנק). הטלת עיקול על זכותו של הלקוח לקבלת אשראי שוללת על כן את האפשרות הנתונה לבנק על-פי ההסכם עם הלקוח למנוע את עבירותה של הזכות ותוצאה זו ממחישה אף היא את הבעייתיות הרבה הכרוכה במתן אפשרות לעקל את הזכות לקבלת אשראי.

19. הנה כי כן, הטלת עיקול על הזכות החוזית של הלקוח לקבלת אשראי על-פי הסכם המסגרת שבינו ובין הבנק, יש בה משום התערבות בלתי ראויה ובלתי רצויה באותה התקשרות באופן המשנה את פניה של הזכות שהתגבשה והפוגע בחופש ההתקשרות בחוזים הן זה של הבנק הן זה של הלקוח. העובדה כי יש בידי הבנק בטוחות להבטחת פרעון חובותיו של הלקוח אין בה מענה לקשיים הרבים הכרוכים בהטלת עיקול כזה וזאת לא רק בהיבט העקרוני אלא גם בהיבט המעשי וכן מהיבט של שיקולי מדיניות משפטית ראויה. כפי שכבר צוין מצבת הבטוחות שנוטל הבנק נגזרת ככלל מתנאי הסכם המסגרת לרבות הריבית המוסכמת, וכן מהערכות סיכון לגבי יכולת ההחזר של הלקוח העסקי הספציפי. הבנק-המערער, איגוד הבנקים והמפקח על הבנקים התייחסו בהרחבה בטיעוניהם לקשיים, לעלויות ולמורכבות הרבה הכרוכים במהלך של מימוש בטוחות על-ידי הבנקים והקשורים, בין היתר, למגוון סוגי הבטוחות (דירת מגורים, ערבות צד ג', נכסים פיננסיים נזילים ושאינם נזילים). מכאן לעמדתם, המקובלת עלי, נובע גם הקושי הרב בהערכת שווי הבטוחות בכל רגע נתון אשר בו

מוטל עיקול. כמו כן נראה כי לא ניתן להפריז בחשיבות הקיימת מבחינת אינטרס הציבור בשמירה על שיקול הדעת הנתון לבנק להחליט האם ומתי לפעול למימוש הבטוחות שניתנו לו על-ידי הלקוח ובשמירה על הקשר הכלכלי-הרציונאלי שבין יכולת החזר האשראי של הלקוח על-פי מכלול נתוניו ובין תנאי הסכם המסגרת והיקף הבטוחות שידרוש הבנק. כל אלה הינם שיקולים כבדי משקל המשליכים על יציבות המערכת הבנקאית ועל שמירת חוסנה (ראו עניין אי.א.נ.ג'י, פסקה 6(ד)-(ה)). הטלת עיקול על הזכות לקבלת אשראי בנקאי עלולה להוסיף למשוואת היחסים שבין הבנק ללקוח תמחור גבוה של האשראי ודרישה לבטוחות ביתר שאינה עומדת ביחס ישיר לנתוניו של הלקוח וצרכיו והמביאה בחשבון סיכונים הנובעים מן האפשרות של הטלת עיקול על היתרה הבלתי מנוצלת של האשראי, על כל המהלכים הכפויים שאליהם ייגרר הבנק בעקבות כך.

בעניין מהלכים כפויים אלה, חשוב לזכור עוד כי באופן כללי וככל שעניין לנו בעיקול המוטל על נכס שבידי מחזיק, מדובר בגורם שאינו צד לסכסוך בין ה"שחקנים" בהליך העיקרי או בהליכי הוצאה לפועל, ועובדה זו נושאת אף היא משקל בבואנו לקבוע אילו זכויות באות נכסים הניתנים לעיקול. יפים לעניין זה הדברים שנפסקו בהקשר דומה בעניין ראשון-לציון:

"הנה כי כן, מכשיר העיקול בכלל ומכשיר העיקול אצל צד שלישי בפרט, כפי שהוסדר בהוראות חוק ההוצאה לפועל ובהוראות פקודת המסים והאכרזות שמכוחה, נועד ליעל ולהחיש את גבייתם של חובות פסוקים וחובות מסים. כדי להגשים מטרה זו ולהבטיח את יעילותו של העיקול אצל צד שלישי, אף הרחיק המחוקק לכת וחשף את הצד השלישי לסיכון של חיוב אישי היה ולא יקיים את הוראות החוק ה"מגייסות" אותו על כורחו לסייע לנושה בגביית החוב. אך בצד האינטרס הציבורי להעמיד לרשות הנושה, ובכלל זה רשויות המס, אמצעים מהירים ויעילים לגביית חובות, עומד האינטרס של הצד השלישי, שהמחוקק עירב אותו בסכסוך לא לו, כי זכויותיו שלו לא "תוקרבנה" במידה העולה על הנדרש לצורך הגשמת אינטרס ציבורי זה. כמו כן מן הראוי הוא שזכויותיו של החייב לפרטיות ולחיסיון בנקאי לא תיפגענה שלא לצורך ובמידה העולה על הנדרש לשם הגשמתו של האינטרס הציבורי הקיים בגביית חובות. ההתנגשות בין מכלול האינטרסים הללו מחייבת אפוא עריכת איזונים ראויים המביאה בחשבון באופן סביר את השיקולים השונים הצריכים לעניין בבואנו לבחון את תחום התפרסותו של העיקול אצל צד שלישי ואת הפירוש הנכון שיש ליתן להוראות בפקודת המסים הנוגעות לעיקול זה" (שם, בעמ' 569-570; כן ראו: רע"א 5211/97 חיטים מכון תערוכת בע"מ נ' טנא אגודה

שיתופית מרכזית לשיווק תוצרת חקלאית בישראל, פ"ד
 נב(1) 644, 648 (1998); בר אופיר, בעמ' 866; רע"א
 2598/08 בנק יהב לעובדי מדינה בע"מ נ' שפירא, פסקה
 ל"ד (23.11.2010) (להלן: עניין בנק יהב).

למסקנה לפיה לא ניתן להטיל עיקול על יתרת מסגרת אשראי של לקוח בבנק
 הגיעו מטעמים מגוונים גם מדינות אחרות בעולם (לבריטניה, ראו: P.J.M FIDLER &
 M.I FREEMAN, SHELDON AND FIDLER'S PRACTICE AND LAW OF BANKING 45-46
 ROBERT A. ; Sears ; עניין Oceanfocus ; עניין 11th ed., 1982); לארצות הברית ראו: עניין
 PASCH, WISCONSIN PRACTICE SERIES § 17:3 Property subject to garnishment (2d
 Michael B. Childers, *Vanished in the Blink of an Eye: Split-Second* ; ed.)
Garnishment Liability and Loan Manager Accounts in the Wake of In Re
In re: ; והשוו: *Southwestern Glass*, 58 ARK. L. REV. 893, 909-11 (2006)
 -ה- ; ולצרפת, ראו החלטתו של ה-
 LAUNET v. UCB enterprises, Pourvoi :18.11.2004 מיום Court of Cassation
 numéro : 00-19.693. Arrêt numéro : 1805. Société (Cour de cassation (2ème chambre
 .(civile), 18 Novembre 2004).

20. מכלול הטעמים המפורטים לעיל שולל בעיני את האפשרות להטלת עיקול על
 הזכות לקבלת אשראי לפי הסכם מסגרת שבין הבנק ללקוחו, וזאת בין אם מדובר
 בעיקול זמני המוטל מתוקף תקנות סדר הדין האזרחי בהליך תלוי ועומד, ובין אם
 מדובר בעיקול לגביית חוב פסוק בהליכי הוצאה לפועל או בהליכי גבייה על-פי פקודת
 המיסים (גבייה). אך ככל שמדובר בעיקול זמני המוטל, כבעניינו, מתוקף תקנה 374
 לתקנות סדר האזרחי, קיים טעם נוסף המעניק משנה תוקף למסקנה שאליה הגענו. זאת
 משום שעיקול זמני מוטל טרם שהוכרעה כלל זכותו של המעקל להיפרע מן הנתבע-
 הלקוח את החוב הנטען והוא נועד לשמר את האפשרות להיפרע מנכסי הנתבע ככל
 שהתובע-המעקל יזכה בתביעתו. אלא שהטלת עיקול על היתרה הבלתי מנוצלת של
 האשראי בחשבון הלקוח משבשת באחת את מערך היחסים שבין הבנק והלקוח. הטלת
 עיקול כזה אינה מאפשרת לבנק להעמיד ללקוח אשראי נוסף כלשהו. היא אף תוליך את
 הבנק, קרוב לוודאי, אל המסקנה כי עליו לפעול באופן מידי למימוש הבטוחות שבידיו
 על מנת שמלוא סכום האשראי שנוצל כתוצאה מהטלת העיקול הזמני, לא יוסיף ויצבור
 ריבית וזאת על מנת שלא להיחשף לסיכון כי הבטוחות שבידיו לא יכסו בסופו של יום
 את החוב שילך ויצטבר בחשבון במהלך התקופה שאורכה כאורך הזמן שיידרש לניהול
 ההליכים המשפטיים במסגרתם הוטל העיקול הזמני. הנה כי כן, הטלת עיקול זמני כזה
 משבשת ללא תקנה את מערכת היחסים החוזית שבין הבנק ללקוח, היא שוללת מן
 הלקוח את האפשרות להמשיך ולקבל אשראי ומעמידה אותו בסיכון ממשי ומידי

למימוש הבטוחות שבידי הבנק ולקריסה כלכלית ועסקית, והכל עוד בטרם נקבעה כלל זכותו של התובע-המעקל לקבלת סכום כלשהו מידי הנתבע-הלקוח (ראו והשוו: עמית, 465; על תלותם המיוחדת של לקוחות עסקיים בשירות האשראי של הבנק, ראו והשוו: אליהו בן טובים ומנחם פסטרנק "חוק שיקים ללא כיסוי – מתן כוח שלטוני ושיקול-דעת לבנקים, במצב של ניגוד עניינים ובלא בקרה הולמת" משפט וממשל ו' 199, 209-208 (2001)). כפי שצוין לעיל, אין מקום להטלת עיקול כזה גם באותם המקרים שבהם קיים חוב פסוק או חוב בר-גבייה וזאת מן הטעמים שפורטו, אך מסקנה זו יפה על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בעיקול זמני, כבענייננו, לגביו מומחשת ביתר-שאת ובכל חריפותה הבעייתיות שנושא עימו עיקול כזה גם כעיקול המפר את האיזון שיש לקיימו בין זכויות הצדדים בטרם הוכיח המעקל את טענותיו (ראו רע"א 5935/97 סיני נ' גלנץ, פ"ד נב(1) 193, 197-198 (1998); לדנר, בעמ' 499). רצונו של התובע ושל הנושה מכוח חוב פסוק לשים ידו על נכסים של הנתבע או של החייב על מנת להיפרע מהם את חובו הוא ברור ומובן, אך כפי שכבר צוין לא כל זכות חוזית ניתנת לעיקול ולעומת זאת, אין מניעה להטלת עיקול על נכסים ששועבדו לטובת הבנק להבטחת פרעון חובות הלקוח, אם כי בעל הדין שהטיל את העיקול אינו יכול להיפרע מתוכם אלא כדי סכום העודף אשר יותר, אם יותר, לאחר סילוק החוב לנושה המובטח. על כן נתונה לנושה-המעקל אשר אין בידיו שעבוד על איזה מן הנכסים כאמור, האפשרות שעליה עמד גם המפקח על הבנקים, להטיל עיקול על הנכסים המשועבדים לטובת הבנק או לטובת נושים מובטחים אחרים, על מנת לנסות ולהיפרע מתוכם בבוא היום את סכומי העודף כאמור (ראו: בר אופיר, בעמ' 606-607; זוטמן, בעמ' 582-583).

21. המשיבים הדגישו בטיעוניהם כי התוצאה לפיה לא ניתן להטיל עיקול על זכותו של לקוח לקבלת אשראי מהבנק, מאפשרת ללקוח "לנהל פעילות עניפה 'חסינה' בפני עיקולים, בגבול מסגרת האשראי". המלומדות פלאטו-שנער ועופר-צפוני מציינות אף הן במאמרו כי נדרש פתרון לבעיה הנוצרת, לדעתן, כתוצאה מכך שבהעדר עיקול על יתרת האשראי הבלתי מנוצלת יכול הלקוח להמשיך ולמשוך כספים מחשבוננו באופן שוטף. לגישתן, אף כי הזכות לקבלת אשראי הנדונה בענייננו היא זכות המערבת היבטים אישיים וכלכליים שאינם ניתנים להעברה ועל כן אינה ניתנת לעיקול, אין לאפשר - ככל שמדובר בגביית חוב פסוק בהליכי הוצאה לפועל - מצב דברים לפיו ימשיך הלקוח לעקוף את צו העיקול ולנהל את ענייניו בבנק באופן רגיל תוך משיכה והפקדה של כספים בחשבון באופן שוטף, בכפוף לשמירה על יתרת חובה בחשבון. המלומדות פלאטו-שנער ועופר-צפוני סבורות כי מצב דברים זה אינו מוצדק, ונחוץ שינוי שיימנע מן הלקוח לעשות כן בהדגישן את ההבחנה הקיימת בהקשר זה בין צו עיקול לגביית חוב פסוק לצו עיקול זמני המוטל מתוקף תקנות סדר הדין האזרחי

במסגרת הליך תלוי ועומד (שס, בעמ' 116-122). הפתרון המוצע על-ידן בהקשר זה הוא כי צו עיקול לגביית חוב פסוק יחייב את הבנק להקטין מיידית את מסגרת האשראי של הלקוח ולהעמידה על סכום החוב שהיה קיים בחשבון במועד שבו הגיעה הודעת העיקול לידי הבנק. על-פי פתרון זה יהווה העיקול מעין מחסום משפטי אשר ימנע כל משיכה מהחשבון כל עוד הוא ביתרת חובה. פתרון זה ימנע מהחייב, כלשונו, "להשתמש בחשבון הבנק שלו כמקלט מפני צווי עיקול"; יגביר את אמון הציבור במערכת המשפט ובמערכת אכיפת החוק; ימנע את הזלזול בצווי עיקול, בזוכים וברשויות האכיפה והגבייה; וגם אם לא יצליח במשימתו לתפוס את נכסי החייב "הוא עשוי להביא את החייב למצב כספי לא נוח ולקשיי נזילות, באופן שעשוי לתמרץ אותו להגיע להסדר עם הנושה המעקל בדבר תשלום חובו" (שס, בעמ' 122).

22. הערעור שבפנינו עניינו בעיקול זמני ולא בעיקול שהוטל לגביית חוב פסוק על-פי חוק ההוצאה לפועל. לפיכך, לא ראיתי צורך לטעת מסמרות בכל הנוגע לפתרון המוצע על-ידי פלאטו-שנער ועופר-צפוני במאמרן. אציין עם זאת כי פתרון זה מעורר בעייני קשיים משפטיים ומעשיים לא מבוטלים, בגינם אני נוטה לדעה כי גם כאשר מוטל עיקול על-פי חוק ההוצאה לפועל יש להותיר בידי הבנק את ההחלטה האם לפעול לצמצום או לביטול מסגרת האשראי בעקבות הטלת אותו עיקול וזאת מתוקף הזכות הנתונה לו לעשות כן על-פי תנאי הסכם המסגרת והסכם התנאים הכלליים. על-פי הסכם המסגרת והסכם התנאים הכלליים החלים ביחסי הבנק-המערער והמשיבה 5, הפעלתה של זכות זו באופן מידי וללא כל הודעה מוקדמת מותנית בכך שהבנק הגיע למסקנה כי במצב הדברים שנוצר "התקיימו נסיבות שיש בהן כדי לסכן את יכולתו לגבות את האשראי" (ראו סעיף 6(ד) להסכם המסגרת), והפעלתה אם לא התקיימו תנאים אלה מותנית במתן הודעה מוקדמת של עשרה ימים לפחות (ראו סעיף 6(ג) להסכם המסגרת). חזקה על הבנק כי יעשה שימוש ראוי, בדרך מקובלת ובתום-לב, בזכויות הנתונות לו מתוקף תנאים אלה וכי לא יימנע מלנקוט צעדים שהוא רשאי לנקוט בהם בנסיבות העניין אך ורק כדי להעניק ללקוח-החייב בחסות חשבון הבנק "מקלט" מפני נושיו. יחד עם זאת, וככל שלדעת מי מהנושים התנהלותו של תאגיד בנקאי יש בה כדי לאפשר לחייב העדפת נושים פסולה כמשמעות הדבר בדיני חדלות פירעון, כי אז פתוחה בפניו הדרך לנקוט בהליכים מתאימים הקבועים בדין בהקשר זה (על הנכונות בדיני חדלות פירעון להתערב בחופש ההתניה החוזית, ראו: דוד האן דיני חדלות פירעון 19-21, 575-578 (2009); ורדה אלשיך וגדעון אורבך הקפאת הליכים – הלכה למעשה 176-177 (מהדורה שנייה, 2010); בש"א (ת"א) 9258/01 (פש"ר 1361/02) "בזק" החברה הישראלית לתקשורת בע"מ נ' תבל תשדורת בינלאומית לישראל בע"מ, פ"מ תשס"א(2) 699, 710-708 (2002)).

במאמר מוסגר יצוין כי בענייננו, לאחר שהומצאה לבנק ההודעה למחזיק על דבר הטלת העיקול הזמני נושא הערעור ובסוברו כי העיקול אינו תופס ברשתו נכסים של הלקוח הניתנים לעיקול, המשיך הבנק לכבד את הסכם המסגרת ולהעניק למשיבה 5 אשראי בחשבון הדביטורי. עיון בתדפיסי פירוט החשבון של המשיבה 5 אצל הבנק-המחזיק מגלה כי בעוד שיתרת החובה בחשבונה בעת קבלת הודעת העיקול אצל הבנק המחזיק (23.10.2008) עמדה על 103,776 ש"ח, בחלוף כשבועיים וחצי (ביום 9.11.2008) צמחה יתרת החובה עד לסכום של 186,559 ש"ח באופן המצביע על כך שהבנק הוסיף וכיבד את התחייבויותיה של המשיבה 5 והעמיד לרשותה אשראי (ראו מוצג 3ב' למוצגי הבנק). כזכור מדובר בענייננו בעיקול זמני שהוטל תוך כדי ניהול ההליך המשפטי בין המשיבים למשיבים הפורמאליים וראיתי לציין עובדה זו על מנת להדגיש כי משבחר הבנק להמשיך ולקיים את הסכם המסגרת עם המשיבה 5 על דרך של מתן אשראי נוסף, אין לשמוע מפיו את הטענה שהועלתה על-ידו ולפיה לא ניתן לעקל את יתרת האשראי הבלתי מנוצלת במקרה דנן נוכח הזכות הנתונה לו על-פי תנאי הסכם המסגרת לבטל את האשראי או לצמצמו בשל עצם הטלת העיקול.

23. סיכום ביניים - מכל הטעמים המפורטים בפרק זה לעיל, הגעתי אל המסקנה כי זכותה של המשיבה 5 לקבלת אשראי מהבנק-המערער הנובעת מהסכם המסגרת שעליו חתמה, אינה ניתנת לעיקול.

עיקול יתרת הזכות במטבע-חוץ

24. שאלה נוספת הטעונה הכרעה בערעור זה היא שאלת תחולתו של העיקול הזמני על יתרת הזכות במטבע-חוץ שעמדה בחשבונה של המשיבה 5 במועד קבלת הודעת העיקול אצל הבנק. כזכור, תשובתו של הבנק להודעת העיקול מיום 23.10.2008 הייתה תשובה כללית ובלתי מפורטת ובה ציין כי למשיבה 5 "אין יתרת זכות בחשבון" וכי "אין כספים לעיקול" (ראו מוצג 1ז' למוצגי הבנק). בכתב ההגנה שהגיש במסגרת ההליך שבו נקטו המשיבים לאישור העיקול, הוסיף הבנק על תשובתו זו ופירט לראשונה כי במועד קבלת הודעת העיקול עמדה למשיבה 5 יתרת זכות במטבע-חוץ בסך של 7,563.20 דולר. עוד הוסיף הבנק וטען בכתב ההגנה כי בהתאם להסכמים שבינו ובין המשיבה 5 עומדת לו זכות קיזוז שכן כספים אלה משמשים לכיסוי יתרת החובה בחשבונה, שעמדה באותו מועד על סך של 103,776 ש"ח. על כן ובשל מאזן גבוה יותר של יתרת החובה טען הבנק כי "לא היו יתרות כספים לעיקול". בית המשפט המחוזי דחה טענה זו על הסף בקובעו כי "תשובתו הלאקונית של הבנק לפיה אין

נכסים לעיקול, כאשר קיימת יתרת מט"ח בזכות, אינה עומדת בסטנדרטים המצופים ממוסד בנקאי" וכי בכך על מנת לאשר את העיקול במקרה דנן ככל שהוא מתייחס ליתרת הזכות בחשבון המט"ח. בית המשפט אף הוסיף ודחה טענה זו לגופה, בציינו כי גם אם הייתה לבנק זכות קיזוז מכוח ההסכמים שערך עם המשיבה 5 הוא נמנע מלהפעילה וכן איפשר למשיבה 5 להגדיל את יתרת החובה בחשבונה לאחר שקיבל את הודעת העיקול ועל כן אין הוא יכול, לגישת בית המשפט, להפנות את טענת הקיזוז כנגד צדדים שלישיים.

25. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים, נחה דעתי כי יש לקבל את ערעור הבנק גם בנקודה זו ולהורות כי זכות הקיזוז שלו ביחס ליתרת הזכות במטבע-חוץ עדיפה על העיקול שהוטל לטובת המשיבים.

יש צדק רב בביקורת שהפנה בית המשפט קמא כלפי הבנק באשר לנוסח הלאקוני והבלתי-מספק שבו בחר לנסח את תשובתו להודעת העיקול, ושותפה אני לקביעתו כי תשובה זו אינה עולה בשום אופן בקנה אחד עם הסטנדרטים שניתן לצפות להם ממוסד בנקאי. צו העיקול במקרה דנן נוסח באופן רחב והוטל על "כל הנכסים, הכספים, ני"ע, קופ"ג, הפקדונות, החסכונות והזכויות מכל מין וסוג" השייכים למשיבים הפורמאליים והמוחזקים אצל הבנק. בנסיבות אלה ניתן היה לצפות כי הבנק-המערער ישיב להודעה באופן מפורט על מנת לאפשר למשיבים לקבל תמונה ברורה ביחס למצבם הכספי של הנתבעים על-ידם בהליך העיקרי, ועל מנת לאפשר להם לכלכל את צעדיהם בהתאם. בין היתר ניתן היה לצפות כי הבנק יציין באופן מפורש וברור את דבר קיומה של יתרת הזכות במטבע-חוץ ולצידה את זכות הקיזוז הנתונה לו לטענתו (ראו בהקשר זה את דבריו של מ"מ הנשיא (כתוארו אז) השופט מ' שמגר בעניין אלתי, בעמ' 686-687; כן ראו: עניין בנק יהב ו-97-96 טו-שנער ועופר-צפוני, בעמ' 96-97 ו-109-111, על חובותיו של צד ג' בקבלו הודעה למחזיק ועל חובותיו של תאגיד בנקאי בהקשר זה בפרט).

26. ההודעה הקצרה והבלתי מפורטת שמסר הבנק במקרה דנן בתשובה להודעה למחזיק שקיבל בעקבות הטלת העיקול הזמני אינה עונה לדרישות אלה, כאמור. יחד עם זאת, אין במחדלו זה של הבנק כדי לאיין באופן אוטומטי את זכויותיו ואין הוא מצדיק דחייה על הסף של טענת הקיזוז שהעלה. שאלת קיומה של זכות זו והיקפה מן הראוי לה שתתברר בנסיבות אלה במסגרת הבקשה לאישור עיקול שהגיש התובע נגד הבנק-המחזיק, תוך התייחסות לטענות שהועלו על ידי הצדדים בכתבי טענותיהם. מקובלת עלי בהקשר זה טענת הבנק-המערער לפיה אף אם היה נמנע לחלוטין מלהשיב

להודעת העיקול, עדיין היה על מבקשי העיקול להגיש לבית המשפט בקשה מנומקת בכתב לאישור העיקול, שדינה כדין כתב תביעה הטעון הוכחה (ראו: תקנה 378 לתקנות סדר הדין האזרחי; בר"ע 52/69 מימון נ' רג'ואן, פ"ד כג(1) 661, 663 (1969)). משכך, חרף התנהלותו של הבנק וההודעה הבלתי ראויה שניתנה על-ידו בתשובה להודעת העיקול, יש להוסיף ולברר לגופה את טענתו בדבר זכותו לקזז את יתרת הזכות במטבע-חוץ כנגד יתרת החובה השקלית בחשבונה של המשיבה 5.

27. זכותו של בנק לקיזוז יתרת זכות בחשבון אחד של הלקוח עם יתרת חובה בחשבון אחר שלו מוכרת היטב בפרקטיקה הבנקאית והיא אף מעוגנת בדרך כלל בהסכמים שעורך הבנק עם לקוחותיו (ראו בן-אוליאל, בעמ' 350-352). בענייננו סמך הבנק את טענתו בדבר זכות הקיזוז, בין היתר, על סעיף 8 להסכם תנאים כלליים לניהול חשבון עליו חתמה המשיבה 5, הקובע כך:

"אם בכל זמן שהוא יהיו קיימים אצל הבנק יותר מחשבון אחד על שם הלקוח [...] אזי כל יתרה לזכות הלקוח בכל חשבון מן החשבונות הנ"ל לא תעמוד לרשותו אלא לאחר ניכוי כל יתרה או יתרות לחובתו בכל חשבון אחר או אחרים מן החשבונות הנ"ל [...] מוסכם בזה שכל תביעה ע"י כל צד שלישי לאיזו שהיא זכות בבטחון כזה או בערבות כזו תהיה כפופה לשימוש ע"י הבנק בזכויות הבכורה שלו [...] (מוצג 6ב' למוצגי הבנק).

משמוטל עיקול על כספים המוחזקים בחשבונותיו של הלקוח בבנק, מתעוררת השאלה האם זכות הקיזוז של הבנק גוברת על העיקול ועליו לסגת מפניה. בעניין הסתדרות הרבנים דאמריקה נדון מקרה דומה לזה שלפנינו, בו הוטל עיקול על כספי לקוח המוחזקים בשני חשבונות בבנק: האחד, חשבון חוזר דביטורי שעמד בעת הטלת העיקול ביתרת חובה; והאחר, חשבון מטבע-חוץ שעמד באותה העת ביתרת זכות. למחרת קבלת ההודעה בדבר העיקול הפעיל הבנק את זכותו הנטענת לקיזוז היתרות, המיר את יתרת זכותו של הלקוח במטבע-חוץ לשקלים והעביר את הסכום לכיסוי יתרת החובה בחשבון השקלי. באותו מקרה קבע בית המשפט כי זכות הבנק לקיזוז עדיפה על זכויות המעקלים, בציינו כי עיקול אינו מקנה למעקל זכות מהותית בנכס המעוקל (שם, בעמ' 189). בית המשפט הוסיף וקבע כי יתרת הזכות במטבע-חוץ אינה כבעלות הלקוח אלא היא משקפת הלוואה שהלווה הלקוח לבנק וכי זכותו לקבלת כספי אותה הלוואה כפופה לתנאי ההסכם שבינו ובין הבנק. בנסיבות אלה, כך קבע בית המשפט, העיקול אינו חל על הכספים שבחשבון מטבע-חוץ, כי אם על זכותו של הלקוח לתבוע שכספים אלה ישולמו לו ומכאן שזכותו של המעקל כפופה אף היא לתנאי ההסכם שבין הלקוח

לבנק (שס, בעמ' 190). נוכח דברים אלה קבע בית המשפט כי הזכות לקיזוז עומדת לבנק גם לאחר שקיבל את הודעת העיקול משום שמלכתחילה העיקול אינו "תופס" את הכספים שהוצאתם מהחשבון מותנית בזכות קיזוז זו.

28. בענייננו, בית המשפט קמא היה ער להלכה שנפסקה בעניין הסתדרות הרבנים דאמריקה אך קבע כי היא אינה חלה, בציינו כי "משבחר הבנק שלא להפעיל את זכות הקיזוז כנגד המשיבה הפורמאלית [5] - ולא זו בלבד שהבנק לא קיזז בפועל, אלא אפשר למשיבה הפורמאלית [5] להגדיל את יתרת החובה בחשבון העו"ש - הוא אינו יכול להפנות את טענת הקיזוז כנגד צדדים שלישיים".

דעתי שונה.

זכותו של הבנק לקיזוז היתרות אינה כפופה בעיני לביצוע הקיזוז בפועל ומסקנה זו עולה מפורשות מן ההנמקה עליה עמדתי לעיל, המונחת ביסוד ההלכה אשר נפסקה בעניין הסתדרות הרבנים דאמריקה. יפים לעניין זה דבריו של המלומד שלום לרנר בספרו "קיזוז חיובים":

"עדיפותו של הקיזוז על העיקול הולמת את ראיית הקיזוז כמשקף נכוחה את המצב הפיננסי בין שני גופים. על פי תיאוריה זו, הבנק אינו צריך לבצע קיזוז בפועל, כפי שעשה הבנק בעניין הסתדרות הרבנים. בעובדות המקרה, הבנק המיר את מטבע החוץ והעביר את יתרת הזכות שהתקבלה לחשבון העו"ש. סביר להניח כי הבנק יתגבר על העיקול גם בלא לבצע קיזוז בפועל" (שלום לרנר קיזוז חיובים 150 (2009)).

זאת ועוד, גם במישור העובדתי ספק בעיני אם נכונה קביעתו של בית המשפט קמא לפיה הבנק לא קיזז בפועל את יתרות הזכות בחשבון מטבע-החוץ עם יתרות החובה שבחשבון השקלי. עיון בתדפיסי חשבונותיה של המשיבה 5 בבנק, שצורפו למוצגי הבנק, מגלה כי בימים 7.10.2008, 20.10.2008 ו-2.11.2008 בוצעו בחשבון המטבע-חוץ של המשיבה 5 פעולות שהוכתרו כ"המרת מט"ח לזכות ח"ן ש"ח". כזכור, הודעת העיקול התקבלה אצל הבנק-המחזיק ביום 23.10.2008 ובאותה עת עמדה יתרת זכותה של המשיבה 5 במטבע-חוץ על סך של 7563.20 דולר. בחלוף מספר ימים, ביום 2.11.2008, בוצעה בחשבון זה "המרת מט"ח" בשיעור זהה של 7563.20 דולר לחשבון השקלי וחשבון מטבע-החוץ נותר מאופס (ראו מוצג 3ב' למוצגי הבנק). מנתונים אלה עולה לכאורה כי הבנק אף עשה שימוש בפועל בזכות הקיזוז הנטענת.

סוף דבר

29. בשל כל הטעמים המפורטים לעיל, אציע לחבריי לקבל את הערעור, לבטל את פסק דינו של בית המשפט קמא ולקבוע כי אין לאשר את העיקול הזמני שהטילו המשיבים ביום 7.10.2008 אצל הבנק-המחזיק על חשבוניתיה של המשיבה 5.

עוד אציע לחבריי לחייב את המשיבים 1-3, ביחד ולחוד, לשלם לבנק-המערער שכר טרחת עורך-דין בערעור בסך של 35,000 ש"ח. בקביעת סכום ההוצאות הבאתי בחשבון לטובת המשיבים את האופן הבלתי ראוי שבו התנהל הבנק בניסוח תשובתו להודעת העיקול.

ש ו פ ט ת

השופט נ' סולברג:

כדעתה של חברתי, השופטת א' חיות, בחוות דעתה המקיפה, כן גם דעתי-שלי: (א) אין ניתן להטיל עיקול על יתרת מסגרת האשראי שלא נוצלה על-ידי המשיבה 5 כלקוחת הבנק בחשבון הדביטורי המתנהל על-פי הסכם בינה לבין הבנק; (ב) כוחה של זכות הקיזוז של הבנק לגבי יתרת מטבע חוץ בחשבונה של המשיבה 5 יפה מכוחו של העיקול שהוטל לטובת המשיבים.

ש ו פ ט

השופט נ' הנדל:

אני מסכים לפסק דינה היסודי והעשיר באסמכתאות של חברתי השופטת א' חיות. נימוקיה משכנעים, והתוצאה מקובלת עליי לא רק משיקולים מעשיים ומשפטיים אלא גם בשל מהותו של הסכם האשראי וטבעו של מנגנון העיקול.

חברתי הצביעה על הקושי בהטלת עיקול על הזכות לקבלת אשראי בשל הסממנים האישיים המאפיינים זכות זו, והפגיעה המהותית בחופש ההתקשרות בהסכמי אשראי. במובן זה, הטלת עיקול גורמת לכך שהסכם המסגרת משנה את מהותו ואת תוכנו, לרבות מנקודת ראותו של בעל החשבון. זאת במובן שהמעקל יחייב את המעוקל לקבל אשראי שהוא איננו בהכרח מעוניין בו (ראו חוות דעתה של חברתי בעמ' 17).

נדמה כי ניתן למצוא תמיכה לשיקול זה במסגרת המשפט העברי בדין "הלווני ואלווי". מדובר בראובן שאומר לשמעון: "הלווה לי מאה זוז היום, וכתמורה לכך תוכל ללוות ממני מאה זוז מחר". השאלה היא אם יש בכך משום איסור רבית: שמעון מקבל מראובן את החזר ההלוואה הראשונה, ובנוסף מקבל שמעון את הזכות ללוות מראובן בעתיד כסף. מכאן שלכאורה ראובן משלם לשמעון ריבית, דהיינו: מחזיר לו את ההלוואה בתוספת טובת הנאה (הזכות ללוות כסף).

מפשטות לשון המשנה (בבא מציעא פרק ה, משנה י) משמע שאין בכך איסור. עם זאת, נחלקו בכך הראשונים (ראו בשו"ת הרא"ש, כלל קח, סימן טז; מרדכי, סוף פרק איזהו נשך; בית יוסף, יורה דעה סימן קס, סעיף ט, ושם ברמ"א). בעיקר, נתקשו הדעות בשיטת המתירים: מדוע אין בכך איסור ריבית, שהרי שמעון מקבל את הזכות ללוות כסף בתמורה לכך שהלווה כסף לראובן (עי' ביאור הגר"א, יורה דעה שם; הגהות הג"ר עקיבא איגר, שם; חדרי דעה, שם; גידולי תרומה, שער מו, חלק ד, אות י).

ייתכן לבאר את הדברים לפי הסברה האמורה. הזכות לקבל הלוואה אינה זכות ממונית מוחלטת. היא תלויה במערכת היחסים שבין הלווה לבין המלווה, ולעניין ההלכה הנ"ל, בחופש הבחירה של שמעון לממש את הזכות ללוות. מנקודת מבטו של שמעון – בנטילת ההלוואה יש צד זכות, אך יש גם צד חובה; לא בכדי אמרו חכמים ש"עבד לוה לאיש מלווה" (ראש השנה לא, ב; גיטין יד, א; בבא בתרא נא, א). כיון שאין לראות את הזכות ללוות כסף כזכות ממונית אבסולוטית, כפי שהוסבר, יש לומר שאין בה איסור ריבית. לכן מותר לראובן – לפי דעה אחת – ללוות כסף משמעון היום, ובתמורה להעניק לשמעון זכות ללוות כסף בעתיד. המצב איננו דומה למקרה בו שמעון אמור לקבל כסף או שווה כסף, שאז ודאי מדובר בריבית.

ודוק: בדוגמא שהובאה עולה כי חכמי ההלכה הכירו בכך שאין להסיק מההסכם שהלווה הפוטנציאלי (שמעון) בהכרח יהיה מעוניין לממש את זכותו ללוות, ולכן אין בכך איסור ריבית. הדמיון למקרה שלפנינו הוא בנימוק לכלל: כפיית בעל החשבון לממש את יתרת זכות האשראי על-ידי הטלת עיקול – משנה את ההסכם בינו לבין הבנק מיסודו. גם מטעם זה, בהצטרפו לטעמים הנוספים כפי שנאמר בפסק-דינה המקיף של חברתי, אין להתיר עיקול זמני בנסיבות אלו.

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת א' חיות.

ניתן היום, ט"ו בשבט התשע"ד (16.1.2014).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 11015070_V13.doc אג
מרכז מידע, טל' 077-2703333 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il